

Dostępność w mediach

WIEDZA W PIGUŁCE

Każdy z nas jest inny, co oznacza, że każdy inaczej odbiera informacje. Normą powoli staje się tzw. projektowanie uniwersalne. Producenci przedmiotów i architekci zdają sobie sprawę, że nie ma kogoś takiego jak przeciętny użytkownik. Potrzeby każdego powinny zostać uwzględnione. Sednem tej kwestii jest przekonanie, że to nie jakiś użytkownik jest niepełnosprawny lub ma ograniczone możliwości, tylko treść, którą chce się mu przekazać, jest niedostępna.

Użytkownicy mogą mieć różne rodzaje potrzeb związanych z różnymi sposobami korzystania ze internetu.

- widzenie — osoby widzące z wadami wzroku, czytające przy złym oświetleniu, niedowidzące, niewidome
- słuch — osoby słyszące niemające dostępu do głośników lub słuchawek, niedosłyszające, głuche
- rozumienie — dyslektycy, obcokrajowcy nieznający języka, niepełnosprawni intelektualnie
- motoryka — osoby korzystające z internetu bez pomocy myszki, np. przez urządzenia dotykowe, systemy smart tv, niepełnosprawni ruchowo

Istnieją konkretne rozwiązania będące odpowiedzią na potrzeby różnych użytkowników. Informację wizualną można przekazać za pomocą dodatkowego tekstu. Opisy obrazu, postaci i ich zachowań to audiodeskrypcja. Przekazują ją lektorzy lub syntezytor mowy. Używa się także monitorów brajlowskich i syntezytorów mowy przy przeglądaniu stron www i korzystaniu z urządzeń komunikacyjnych.

To, czego nie można usłyszeć, przekazuje się za pomocą napisów. Napisy różnią się od zwykłej listy dialogowej. Dodatkowo informują o innych niż dialogi wydarzeniach dźwiękowych. Drugi sposób to tłumaczenie na język migowy.

Aby treści były dostępne dla osób mających problemy z rozumieniem, muszą być one przejrzyste i czytelne. Przy tworzeniu treści można korzystać z wytycznych do konstruowania tekstów easy-to-read (zrozumiałość treści i formy), automatycznych translatorów, jednolitej i przystępnej identyfikacji wizualnej.

Warto pamiętać przy konstruowaniu treści o dostępności dla wszystkich użytkowników. Pozwala to zaoszczędzić energię — nie trzeba strony lub urządzenia specjalnie dostosowywać, kiedy u podstawy uwzględnili się potrzeby jak największej liczby naszych potencjalnych odbiorców. Przede wszystkim zwiększa się zasięg naszego komunikatu, a także przeciwdziała się dyskryminacji osób z różnymi potrzebami.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Czy internet jest dostępny dla wszystkich? Nie, są grupy użytkowników dla których niektóre treści są niedostępne. Jakże to grupy użytkowników? Jakże bariery spotykają, korzystając z internetu? W jaki sposób projektować treści na serwisach internetowych, żeby były one dostępne dla jak największego grona użytkowników?

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że użytkownicy internetu i mediów mają różne potrzeby;
- potrafią wskazać różne potrzeby różnych użytkowników;
- umieją szukać rozwiązań, by odpowiedzieć na potrzeby różnych użytkowników;
- wiedzą, czym jest audiodeskrypcja;
- potrafią wykonać opis do zdjęcia, stosując się do uproszczonych zasad tworzenia audiodeskrypcji.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min
Forma: rozmowa
Pomoce: tablica, kreda

Napisz na tablicy słowo „użytkownicy”. Powiedz, że użytkownicy internetu są bardzo różni. Mówiąc dorysowuj mapę myśli od słowa „użytkownicy”. Są użytkownicy, którzy nie widzą, nie słyszą, nie rozumieją albo korzystają z urządzeń w nietypowy sposób. Zapytaj grupę, jacy użytkownicy są w poszczególnych grupach. Stwórzcie w ten sposób mapę myśli. Zwróć uwagę, żeby pojawiły się: osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, daltoniści, użytkownicy telefonów komórkowych, osoby korzystające z informacji w trudnych warunkach, niemający sprzętu do nagłaśniania, osoby niepełnosprawne intelektualnie, osoby z niskim wykształceniem, dyslektycy, użytkownicy nieznający specjalistycznego języka, osoby słabo znające język polski, korzystające z urządzeń z bardzo małym ekranem, niekorzystające z myszki, korzystające z dotykowych tabletów, z systemów smart tv. Jeśli te odpowiedzi się nie pojawiają, dopytaj i spróbuj naprowadzić na nie uczestników i uczestniczki zajęć.

2.

Czas: 20 min
Forma: praca w grupach, prezentacja
Pomoce: duże kartki, pisaki, wydrukowana i pocięta **karta pracy „Użytkownicy”**

Poinformuj uczestników i uczestniczki, że mają za zadanie zaprojektować serwis internetowy, który będzie się starał uwzględnić potrzeby różnych grup użytkowników. Jest to serwis informacyjny. Podziel uczestników i uczestniczki na 3 grupy, każda grupa będzie miała za zadanie zaprojektowanie serwisu tak, żeby był dostępny dla danej grupy. Przydziel każdej grupie jedną grupę użytkowników: osoby niesłyszące, osoby niewidzące, osoby mające trudności ze zrozumieniem. Każdej grupie rozdaj odpowiednią instrukcję z **karty pracy „Użytkownicy”**. Poproś grupy o prezentację.

3.

Czas: 15 min
Forma: praca w parach, rozmowa
Pomoce: wydrukowane i pocięte
materiał pomocniczy „Zdjęcia”
i karta pracy „Instrukcja”

Poproś uczestników i uczestniczki o dobranie się w pary. Poproś osoby w parach, żeby usiadły plecami do siebie. Rozdaj parom zdjęcia z **materiału pomocniczego „Zdjęcia”**, tak żeby tylko jedna osoba z pary widziała zdjęcie. Osobom ze zdjęciami rozdaj też instrukcje z **karty pracy „Instrukcja”**. Poproś osoby, które mają zdjęcia o przeczytanie instrukcji i opisanie drugiej osobie zdjęcia. Kiedy wszyscy skończą, obejrzyjcie zdjęcia. Zapytaj osoby, które opisywały zdjęcie:

- Co sprawiło im największą trudność?
- Co było łatwe? Zapytaj osoby, które słuchały opisu:
- Jakie są wasze wrażenia?
- Co wam się podobało w opisie?
- Czego wam brakowało?

Podsumuj ćwiczenie, zwracając uwagę, że opisy, które uczestnicy i uczestniczki robili, przypominają sposób wykonywania audiodeskrypcji. Wprowadź pojęcie audiodeskrypcji.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że istnieją użytkownicy internetu i mediów mający różne potrzeby?
- znają różne potrzeby różnych użytkowników?
- umieją szukać rozwiązań, by odpowiedzieć na potrzeby różnych użytkowników?
- potrafią wykonać opis do zdjęcia, stosując się do uproszczonych zasad tworzenia audiodeskrypcji?
- wiedzą, czym jest audiodeskrypcja?

Opcje dodatkowe

Ćwiczenie 3 możesz rozszerzyć, o zamianę ról, tak żeby druga osoba również opisywała zdjęcie. Teraz poproś osoby, które słuchały opisu o podejście do innej pary i wymienienie się zdjęciami. Zwróć uwagę, żeby osoby, które będą teraz słuchać opisu, nie zobaczyły zdjęcia.

Jeśli masz dostęp do internetu, komputera i rzutnika, możecie obejrzeć audiodeskrypcje filmów dokumentalnych Lasów Państwowych, które znajdziesz w sekcji [Materiały](#).

MATERIAŁY

Karta pracy „Użytkownicy”

Karta pracy „Instrukcja”

Materiał pomocniczy „Zdjęcia”

Filmy dokumentalne Lasów Państwowych z audiodeskrypcją:

- **Rok w puszczy** [online], [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: http://www.youtube.com/watch?v=3AnLfysGq_E, <http://www.youtube.com/watch?v=uzpwn2vfIUQ>, <http://www.youtube.com/watch?v=dWyrTaksCNE>.

- **Na skraju lasu** [online], cz. 1, [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.youtube.com/watch?v=v8HMLdDm80s>.
- **Na skraju lasu** [online], cz. 2, [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.youtube.com/watch?v=tjhHv-tFQZI>.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Użytkownicy internetu mogą mieć różne potrzeby w określonych sferach. Przyporządkuj różnych użytkowników do 4 grup:

Kategorie:

- słuch
- wzrok
- rozumienie
- motoryka

Elementy do przyporządkowania:

- osoby nieznające specjalistycznego języka [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby niewidome [rozwiązanie: wzrok]
- osoby niekorzystające z myszki [rozwiązanie: motoryka]
- osoby czytające przy słabym oświetleniu [rozwiązanie: wzrok]
- osoby słabo znające język [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby korzystające z telefonów komórkowych [rozwiązanie: motoryka]
- osoby z wadami wzroku (np. daltonizm) [rozwiązanie: wzrok]
- osoby korzystające z urządzeń z małym ekranem [rozwiązanie: wzrok]
- osoby niesłyszzące [rozwiązanie: sluch]
- osoby niemające sprzętu do nagłaśniania [rozwiązanie: sluch]
- dyslektycy [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby korzystające z systemów smart tv [rozwiązanie: motoryka]
- osoby niepełnosprawne intelektualnie [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby niedosłyszające [rozwiązanie: sluch]
- osoby dawno niekorzystające z danego języka [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby niedowidzące [rozwiązanie: wzrok]
- osoby z niższym wykształceniem [rozwiązanie: rozumienie]
- osoby korzystające z tabletów dotykowych [rozwiązanie: motoryka]

SŁOWNICZEK

- **audiodeskrypcja**: opis słowny warstwy wizualnej utworu.
- **monitor brajlowski**: urządzenie wyświetlające za pomocą punktów dotykowych pismo Braille'a, czasami także znaki graficzne.
- **syntezator mowy**: urządzenie zamieniające tekst pisany na wypowiedź dźwiękową.
- **translator**: program tłumaczeniowy.
- **system smart tv**: system łączący tradycyjną telewizję (usługi linearne) z usługami dostępnymi przez internet (usługi nielinearne, np. Video on Demand).
- **identyfikacja wizualna**: narzędzie służące kreowaniu wizerunku marki i wyróżnieniu jej na rynku od konkurencji. Składają się na nią: logo, czcionki i kolorystyka, strona internetowa oraz druki (np. wizytówki lub papier firmowy).

CZYTELNIA

- Narodowy Instytut Audiowizualny, **Wprowadzenie do audiodeskrypcji**, [online], [dostęp: 15.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://www.nina.gov.pl/digitalizacja/strategie-i-technologie/artyku%C5%82/2011/06/21/wprowadzenie-do-audiodeskrypcji>.
- Fundacja Widzialni, [dostęp: 15.02.2013], <http://widzialni.eu/index.php?p=m&idg=in,193>.
- Paszkiewicz Dominik, **Podręcznik na temat dobrych rozwiązań w projektowaniu dostępnych serwisów internetowych** [PDF], [dostęp: 15.02.2013], Dostępny w Internecie: http://dostepnestrony.pl/wp-content/uploads/2012/02/Dostepnosc_serwisow_internetowych-PODRECZNIK11.pdf.
- film **Dostępne Strony – (Nie)pełnosprawny dostęp do internetu** [online], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://dostepnestrony.pl/film-dostepne-strony-niepelnosprawny-dostep-do-internetu/>.

Tekst: Joana Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Jacek Zadrozny. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dostepnosc-w-mediach/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.

Treści nauczania

Prawo i sądy.

Prawa człowieka.

Ochrona praw i wolności.

Edukacja w XXI w. (zakres rozszerzony)

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.

Nowa podstawa programowa:

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

podaje przykłady wpływu informatyki i technologii komputerowej na najważniejsze sfery życia osobistego i zawodowego; korzysta z wybranych e-usług; przedstawia wpływ technologii na dobrobyt społeczeństw i komunikację społeczną.

objaśnia konsekwencje wykluczenia i pozytywne aspekty włączenia cyfrowego; przedstawia korzyści, jakie przynosi informatyka i technologia komputerowa osobom o specjalnych potrzebach.

Wychowanie do życia w rodzinie, liceum i technikum

Treści nauczania

rozumie, że osoby z niepełnosprawnością mogą być kolegami i przyjaciółmi; świadomie korzysta ze środków społecznego przekazu.

Etyka, liceum i technikum

Treści nauczania

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy; wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością).